

Tipologia așezărilor rurale din Vâlcea

Ionuț Dumitrescu

Termenul așezare, cu sinonim *quasi* perfect în acela de sat, este o formațiune și o categorie teritorial - tradițională complexă, determinată de coordonate geografice, istorice, social - economice, etnice, administrative, religioase. Componentele așezării, deci ale satului, sunt vatra și moșia, cu alte cuvinte intra și extravilanul, la care se adaugă populația, elementul datorită căruia vatra și moșia sunt într-o permanentă și dinamică relație. În cadrul celor trei unități inseparabile (locuință, gospodărie, așezare, reductibile la rândul lor la celule indivizibile), s-a creat întreaga civilizație și cultură a unui popor. Fără ele nu poate fi conceput modul de viață al unei comunități.¹ Ca fapte de cultură tradițională, așezările poartă însemnele de noblețe ale specificului etnic, imprimate de locuitorii lui de-a lungul timpului, reflectând societatea pe care o adăpostesc.² Ele reprezintă un element conservator de mare stabilitate care evidențiază continuitatea de locuire a teritoriului. Așezările își stabilesc în timp o zestre de valori și norme specifice, devenind un segment logic structurat al civilizației.

Într-o definiție de sinteză, așezarea rurală este considerată o localitate cu un număr mic de locuitori a căror activitate se desfășoară în principal în agricultură. Mai semnificativă este considerarea așezărilor rurale drept grupări de locuințe și de oameni care își desfășurau activitatea pe un anumit teritoriu și a căror înfățișare se schimba în funcție de caracterul formației economico-sociale. Ele se diferențiază de orașe, mai ales prin gradul ridicat de dispersare a activităților, care sunt în principal agricole, cât și prin formele de organizare a peisajului geografic.³

Satul este așezarea umană dominantă în peisajul geografic al teritoriului românesc. De-a lungul existenței sale, satul s-a dovedit, înainte de toate, o realitate socială care a contribuit din plin la transformarea mediului geografic. Ca element permanent, sedentar și de continuitate, satului românesc i-a fost caracteristică o fizionomie complexă, definită prin prezența unei vetre bine intuite, în care se concentrează locuințele și dependențele agricultorilor, precum și prin locul aflat în afara acesteia, obiectul muncii și spațiul de desfășurare al activităților productive de bază a populației. Satul este concomitent o realitate istorică, socială, economică, etnografică și edilitară, deci o realitate deosebit de complexă, cuprinsă în cadrul unei singure realități geografice: teritoriul.⁴ Cât privește decodarea constituantelor așezării, cu alte cuvinte structura ei, noțiunea

¹ Monica Budiș, *Gospodăria rurală din România*, București, 2004, p. 22

² Henri Mendras, *Societes paysannes*, Paris, 1976, p. 20,

³ Ion Bold, Mioara Matei, Petre Săbădeanu, *Sistematizarea rurală*, București, 1974, p. 187

⁴ Vasile Cucu, Ion Băcănar, *Geografia satului românesc*, în *Sociologia Militans, V. Sociologie Geografică*, București, 1972, p. 78

de vatră se suprapune în mare măsură aceleia de intravilan, înțelegând prin aceasta nucleul satului, atât gospodariile permanente ale oamenilor cât și eventualele spații dintre gospodării, plantate sau nu. Vatra satului are atât funcție rezidențială, cât și economică. În cadrul vetrei satului se produc aproape toate bunurile materiale și spirituale necesare vieții unei comunități; accentul cade pe funcția rezidențială. În alegerea vetrei de așezare s-a vrut în primul rând ca aceasta să ofere condiții cât mai bune desfășurării ocupației. De aceea oamenii s-au stabilit acolo de unde erau mai ușor accesibile terenurile, mai intens valorificate, deoarece între acestea și sate au circulat oameni și animale, s-au transportat unele și produse.⁵

Moșia, hotarul sau extravilanul, este terenul aflat preponderent în limitele administrative ale satului, dar în afara vetrei lui. În moșia așezării se găsesc diferite categorii economice de terenuri: țarină, izlaz, fâneață, pădure, care pot fi umanizate prin diferite construcții cu caracter de locuire sezonieră sau permanentă. Unele dintre acestea sunt identice cu cele din vatră. Moșia, mai ales în cazul în care este umanizată prin diverse adăposturi pentru oameni, animale, nutrețuri, întrunește atât funcția de adăpost, cât și pe cea de producție, accentul căzând pe aceasta din urmă. Populația este cea care face simbioza dintre ele. Una dintre cele mai importante condiții ale apariției gospodăriei din afara vetrei satului, a fost mărimea întinderii hotarului. Cu cât limitele teritoriale ale unui sat erau mai mari, cu atât necesitatea construirii unor elemente de gospodărie care să ofere adăpost, posibilități de exploatare maximă a terenului, evitându-se deplasările prea dese. Relația vatră - hotar este atât de puternică încât ele formează un tot, un sistem inseparabil creator și consumator de civilizație și cultură.

Este îndeobște cunoscut faptul că problema tipologizării satelor din România a fost de multă vreme abordată cu rezultate metodologice evidente. Nu s-a ajuns, însă, la un consens de păreri privitor la interdependența dintre scopul tipologizării și rezultatele aplicării unui criteriu de tipologizare. Stabilirea unui sistem unitar, dar și suficient de elastic pentru a cuprinde toate satele, în funcție de disciplina științifică ce operează acea clasificare, trebuie să țină cont de necesitatea permanentă a completării sistemului pe baza noilor rezultate ale cercetării științifice. S-au făcut uneori clasificări fără a se stabili cu exactitate criteriile precise de încadrare și astfel s-au născut confuzii.

Tipologizările trebuie să conducă la concluzii clare, să dovedească și să explice de ce atâtea sate din România au rămas pe vetrele lor seculare de întemeiere și de ce altele au disparut, de ce configurația actuală a unor așezări vâlcene este foarte apropiată de modelele străvechi, și de ce, și când unele sate și-au schimbat complet înfațișarea, chiar și față de secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. În stadiul actual al cercetărilor se impune, așadar, studierea tipologiei așezărilor rurale românești cel puțin din șapte unghiuri diferite: istoric, funcțional, geografic, morfologic, al sistematizării teritoriului și urbanisticii, după caracterul etnic al locuitorilor, după credința sau religia locuitorilor.⁶

---

⁵ Valeriu Butură, *Etnografia poporului român*, Cluj - Napoca, 1978, p. 50

⁶ Henri H. Stahl, *Sociologia satului devălmaș românesc*, vol. I, București, 1946, p.115

Numărul și vechimea satelor din Vâlcea ne obligă la o prezentare pe măsură, deosebind, din punct de vedere istoric, mai multe tipuri de așezări: sate - matcă și sate formate prin roire; sate strămutate; sate sistematizate prin hotărâri administrative; sate moșnenești sau aservite; sate de colonizare. Evoluția așezărilor este legată de un fenomen istoric cu adânci rădăcini în trecut: roirea obștilor sătești prin defrișarea și deștelenirea terenurilor. Pe măsură ce primele vetre de sat cunosc un spor demografic, o suprapopulare, în raport cu posibilitățile de trai, are loc un fenomen de roire în același hotar al satului.⁷ De obicei, întemeierea unor noi vetre de sat prin roire în perimetrul tipului de moșie cunoaște, ca faza premergătoare defrișarea pădurii și luarea terenului în exploatare pastoral-agricolă, modalitate atestată de toponime ca: Livezi, Prundeni, Runcu, Poiana etc. Pe aceste terenuri sunt construite adaposturi temporare care, cu timpul, pe măsură ce populația se înmulțește, vor fi transformate în gospodării permanente.

Măsuri administrative, referitoare la operația de aliniere a satelor din Vâlcea datează din timpul ocupației austriece a Olteniei. Acțiunea de aliniere a satelor vâlcene și de comasare a caselor dispersate pe vai, a început în 1719.⁸ Austriezii au înțeles cât de greu guvernabilă era o populație rurală care se sustragea permanent autorității de stat; efortul de stabilizare a populației rurale a fost una din preocupările dominante ale stăpânirilor în Oltenia. În cadrul programului acestuia, una din cele mai de seamă inovații a fost încercarea de a modifica structura și înfățișarea așezării rurale, de a pune capăt dispersiunii locuințelor și de a strânge populația în sate bine orânduite, așezate în locuri accesibile, lângă drumuri. Instrucțiunile înmânate vornicilor în toamna anului 1719 prevedea ca punct de seamă al programului administrativ strângerea locuitorilor, în satele ce urmează a fi întemeiate în locuri potrivite și prielnice, anume acolo unde se aflau satele cu biserici.⁹ Concentrarea populației în sate bine orânduite, așezate în locuri ușor accesibile, ar fi înlesnit în mare măsură guvernarea provinciei; dar, mult timp, încercarea nu a depășit stadiul deziteratului și al instrucțiunilor. Încercarea de a organiza satul după criteriile amintite se lovea însă de o prea veche tradiție a așezării rurale românești pentru a putea fi realizată în scurt timp. Efortul de sistematizare a satului avea să fie reluat abia mai tarziu, în epoca regulamentară.

Regulamentul Organic a pus problema organizării satelor pe baze moderne. Obligația impusă proprietarilor de noua legiuire de a da clăcașilor săi teren pentru casă, curte cu împrejmuiri și grădina de legume la un loc, pe o anumită parte a moșiei, a determinat inițierea acțiunii de strângere și de așezare la linie a caselor, deci de sistematizare a satelor. Se preconiza alcatuirea unui plan tip de casă, cu grajd și îngrădire necesară pentru ameliorarea culturii legumelor, pomilor.¹⁰ Autoritățile doreau să îi convingă pe țărani să își clădească

---

⁷ Gheorghe Iordache, *Tipologia așezărilor rurale reflectată în evoluția obștilor sătești*, în *Revista de Etnografie și Folclor*, nr.1, 1974, p.294

⁸ Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânirea austriacă*, București, 1971, p.41

⁹ *Ibidem*, p.42

¹⁰ Ilie Corfus, *Agricultura Țării Românești în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, București, 1969, p.276

casele în cazul înnoirii, dar mai ales al construirii lor din nou, *mai cu îngrijire, mai frumoase la vedere, mai de odihnă și pe linie dreaptă, cu ulițe largi pe mijloc.*¹¹ Măsura se referea la casele țărănești, atât ale clăcașilor cât și ale moșnenilor.

În Vâlcea apăreau dificultăți din cauza varietății așezărilor țărănești. Erau sate clăcășești, așezate pe trupuri mari de moșii mânăstirești și boierești. Erau apoi așezări mici clăcășești, de câte zece sau douazeci de familii situate pe trupuri mici de moșii stăpânite de mai mulți proprietari. În sfârșit, erau moșnenii care locuiau pe propriul lor pământ, dar din același sat cu clăcașii.¹² Din punct de vedere fiscal, satele de țărani clăcași aveau calificativul de birnici, spre deosebire de acelea moșnenești, zise megieșești. Pe când țaranul clăcaș era chiriaș cu drept de a locui și a se hrani pe moșia altuia, adică uzufructuar pe o suprafață pe pământ stabilită prin lege, moșneanul era proprietar, deci independent.

Cea mai veche statistică privind stăpânirea pământului de către moșneni, este conscripția virmondiană din anii 1722-1735, cea care a consemnat satele moșnenești din Oltenia. Potrivit acestui document, în Vâlcea peste jumătate din numărul total al satelor erau moșnenești.¹³ În 1831, satele moșnenești reprezentau 35% din totalul așezărilor umane rurale din Țara Românească, iar cele mai întinse proprietăți moșnenești, în raport cu suprafața totală, erau în județele de munte și de deal: Gorj, Muscel și Vâlcea.¹⁴ Planul de sistematizare a satelor a fost lăsat să meargă de la sine, fără vreun plan întocmit de autorități. În 1844 sistematizarea se realizase în proporție de 55% din totalul satelor județului. Nealiniat se aflau 91 de sate, cele mai multe alcătuite de moșnenii care refuzau să își părăsească proprietățile. Pe alocuri, unele sate de moșneni s-au întors la vechile lor așezări pe vai și dealuri.¹⁵

Privite prin prisma evoluției în timp, așezările vâlcene au avut inițial alte vetre. Așa cum au declarat o serie de informatori, în trecut nu exista o ordine a perimetrului constituibil, gospodăriile vâlcene fiind dispersate pe tot hotarul. Acțiunea începută în secolul al XVIII-lea, în timpul ocupației austriece, continuată după regulamentele organice, de tragere la linie a satelor, s-a făcut din considerente economice. Acest proces, desăvârșit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a însemnat o accentuată coborâre a vetrelor cu 2 - 4 km în medie, favorizând în felul acesta atât circulația, cât și legătura cu alte localități, în special târguri unde se desfășeau surplusurile.

O notă oarecum aparte a zonei subcarpatice a Olteniei și Munteniei, deci, implicit, și a zonei Vâlcea, o constituie prezența de secole a populației ce se ocupa cu creșterea animalelor, originară din Transilvania. Asemenea altor localități din sudul și răsăritul Carpaților, și așezările « unguenești » vâlcene au

---

¹¹ *Ibidem*, p.280

¹² *Ibidem*, p.283

¹³ Dinică Ciobotea, *Istoria moșnenilor (1829-1912)*, Craiova, 1999, p.178

¹⁴ Ion Donat, Ion Patroiu, Dinică Ciobotea, *Catagrafia obștească a Țării Românești din 1831*, Craiova, 1999, p.20

¹⁵ Corneliu Tamaș, Petre Bardășu, Sergiu Purece, *Prefectura Județului Vâlcea (1830-1864)*, vol.1, *Inventar arhivistic*, București, 1977, p.57

aceiași istoric legat de ardelenii din Mărginimea Sibiului. Conflictul cu conducătorii comunităților sătești, persecuțiile de ordin religios și fuga de cătănie, au constituit principalele cauze de emigrare a populației din Transilvania.¹⁶ Ei au primit cognomenul de «ungureni» (oameni de dincolo de munți), spre deosebire de băștinași, cu numele de pământeni. Plecați din marile centre pastorale ale Poienii Sibiului și Jinei, «ungurenii» s-au stabilit și au format sate la Vaideeni, chiar sub munte, și la Băbeni, la vărsarea Bistriței în Olt. Păștori răzleti din Mărginime se mai întâlnesc pe plaiurile vâlcene și în localitățile Șirineasa, Mihăești, Malaia, Voineasa, Boișoara, Perișani. În acest fel, acești «ungureni» populează Subcarpații sudici din Vâlcea, în locuri apropiate de drumurile transhumante și de munții în care își pășteau de veacuri turmele de oi. Trebuie spus că acest grup de populație transilvăneană a adoptat modul de construire a localnicilor vâlceni, puține elemente amintind arhitectura satelor de origine (de pildă panta repede de la apele mici laterale de la acoperișurile din Vaideeni).

Ținând seama de tipul predominant al activității economice reflectată și în structura ocupațională a locuitorilor, modul de folosire a terenului agricol și gradul de îmbinare a funcțiilor economice, deosebim următoarele tipuri funcționale de așezări rurale:

- așezări cu funcții predominant agricole
- așezări cu funcții mixte pastoral-agricole
- sate specializate în diferite meșteșuguri

După funcția economică principală, satele județului Vâlcea pot fi caracterizate ca sate pomicole și de creștere a animalelor, sate viticole, sate cerealiere și vitico-pomicole. Cele mai răspândite sunt satele a căror populație are drept ocupație de bază pomicultura și creșterea animalelor (indiferent care dintre acestea este dominantă), localizate cu precădere în zona subcarpatică (Berislăvești, Runcu, Muereasca, Stoenști). Așezările cerealiere, de cultura pomilor și creșterea animalelor sunt specifice părții sudice a județului. Aici se găsește și zona satelor viticole din podgoria Drăgășanilor (Crețeni, Prundeni, Mitrofani, Ștefănești) și cea a satelor legumicole în lungul Oltului (Voicești, Fișcalia, Zăvideni). În zona de munte și în mod particular în Țara Loviștei, așezările au ca profil economic creșterea animalelor și pomicultura.¹⁷ Întrucât veniturile realizate din exploatarea pământului nu acopereau necesitățile de viață ale populației, oamenii practicau numeroase meșteșuguri tradiționale, folosind materia primă aflată la îndemână. Satele de olari ale Vâlcii erau numeroase (Budești, Vlădești, Dăești, Zătrene, Slătioara); mai toate produceau însă o ceramică destinată mai ales uzului casnic. Singurul centru care face excepție este Hurezu, care producea o frumoasă ceramică smălțuită, ceramică a cărei dezvoltare trebuie pusă în legătură cu construirea mănăstirii brâncovenești din imediata apropiere și cu existența targului din Hurez. Lemnul, aflat din abundență în pădurile din zonă, a permis, pe lângă construirea de locuințe din lemn, apariția meșteșugurilor care folosesc lemnul. Calitatea și varietatea

---

¹⁶ Ștefan Meteș, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XVIII-XX*, București, 1971, p.84

¹⁷ Ion Conea, *Plaiul și muntele în istoria Olteniei*, în vol. *Oltenia*, București, 1946, p.81

esențelor fac ca produsele din lemn ale Vâlcii să fie cunoscute până departe. Banițele rotunde, joase, lucrate la Muereasca și la Gurguiata, se vindeau până în câmpie. Crucile de lemn lucrate la Oteșani, fluierile confecționate la Vaideeni erau căutate și în ținuturile limitrofe zonei. În Vâlcea s-au dezvoltat cele ai multe centre de confecționare a mobilierului țărănesc, în sate precum Romanii de Sus, Urșani, Șirineasa, Frâncești, Blidari, Sălătruc, Perișani, Brezoi. Aici se constată păstrarea mai pregnantă a tradiției, ca urmare a existenței unui număr însemnat de meșteri care a continuat să lucreze până în a doua jumătate a secolului XX.¹⁸

Cojoacele lucrate în câteva sate, precum Bărbătești sau Vaideeni, bogat înflorite cu mătăsuri colorate, contribuiau de asemenea la completarea veniturilor populației. Meșterii pietrari de la Alunu și Igoiu, unde se găsește în apropiere piatra tare și frumoasă, precum și vărarii din Cheia trebuie și ei amintiți. Mai toate produsele meșteșugarilor, precum și fructele, lemnele, șindrila, varul, erau încărcate în căruțe, transportate zeci și sute de kilometri până la piețele de desfacere. În orice anotimp, pe drumurile înguste de pe malul apelor treceau șiruri lungi de căruțe. Unele se îndreptau spre sud, plecând către câmpiile roditoare din sudul Olteniei; altele se întorceau acasă, urcând spre nord. Ele aduceau grâu și porumb pentru hrana populației.¹⁹

Pentru primele faze de geneză și evoluție a așezărilor, factorul geografic a fost determinant, deoarece de configurația terenului a depins forma și structura vetrei satului, structurarea terenului de folosință și ocupațiile locuitorilor. Factorul geografic trebuie privit prin raportul dintre grupurile umane și mediul natural. Așa se explică faptul că locurile preferate pentru întemeierea așezărilor umane au fost cele care au oferit condiții cât mai bune pentru desfășurarea ocupațiilor, de factorul geografic depinzând în bună măsură economia unei regiuni.

Cele mai multe sate din Vâlcea se găsesc pe văile râurilor, unde trecerea dintr-un sat în altul se face aproape pe nesimțite. În acest sens, Oltul, și toți afluenții lui, Bistrița, Luncăvaț, Topolog, constituie cel mai clar exemplu. La fel și la contactul dintre Subcarpați și rama muntoasă, satele formează un lanț aproape neîntrerupt, accentuând parcă și mai mult linia dintre cele două unități geografice. Văile râurilor secundare, ca și drumurile de culme, au fost în anumite perioade istorice preferate înaintea văilor principale sau a drumurilor de vale. În văile Cernei, Cernișoarei sau Bistriței, de exemplu, au existat, în anumite secole, mai multe așezări decât în Valea Oltului, care, deși populată din vremuri străvechi, a fost evitată în anumite momente de neliniște, tocmai din cauza unei circulații intense. Dealurile mai înalte de 600m, unele și sub această altitudine, cum este cazul dealurilor Manga, Purcărețul, Măgura Slătioarei sunt aproape total lipsite de așezări, dar integral folosite de om.²⁰ Relieful accidentat al zonei a făcut ca așezarea satelor să fie variată. Din acest punct de vedere satele vâlcene sunt de trei feluri:

---

¹⁸ Georgeta Stoica, *Centre specializate în confecționarea mobilierului din Oltenia*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, tom XV, nr.2, 1968, p.234

¹⁹ Paul Petrescu, Paul Henri Stahl, *Construcții țărănești din Vâlcea*, în *Studii și cercetări de istoria artei*, tom XII, nr.1, 1965, p.133

²⁰ L.Badea, Constanța Rusenescu, *Județul Vâlcea*, București, 1970, p.67

-sate de vale, cu case înșirate pe malul apei sau pe prima terasă foarte joasă: Cârstănești, Bogdănești, Mateești, Folești, Genuneni;

-sate de coastă, cu case risipite pe dealuri: Greci, Zmeuratu, Dianu, Obârșia;

-sate de creastă, cu case înșirate de-a lungul drumului ce merge pe creasta dealului:Urșani, Olari, Stoenesti, Golești.²¹ Interesant de remarcat că în limitele județului Vâlcea sunt cuprinse aproape o treime din numărul total al satelor din Oltenia. Faptul este o consecință în primul rând a fragmentării foarte accentuate a reliefului(specifică zonei deluroase a Olteniei) căruia i se adaugă alți factori sociali, economici.

Considerând structura și planul satului drept criterii fundamentale în stabilirea tipurilor morfo-structurale, observăm că satele vâlcene se încadrează în trei tipuri principale:

- sate de tip risipit: Boișoara, Perișani, Cireșu, Cernișoara, Mădulari, Milostea etc.

- sate de tip răsfirat: Cheia, Măldărăști, Muereasca, Mateești, Pietrari, Frâncești, Genuneni etc.²²

- sate de tip adunat: Orlești, Zăvideni, Prundeni etc.

Satul răsfirat este tipul de sat cel mai răspândit în Vâlcea, caracteristic zonei colinare în care păduri de fag și de stejar alternează cu livezi de pomi și vița de vie, în proporții ce definesc o economie pomi-viticolă cu teren arabil pe suprafețe reduse. Este tipul de sat caracteristic ocupațiilor mixte. Satele răsfirate au o rețea întinsă de ulițe în lungul cărora sunt dispuse gospodăriile, între care se găsesc grădini cu pomi sau terenuri arabile cultivate cu porumbi, legume, etc. Densitatea gospodăriilor este mai mare în vetrele inițiale ale satelor, devenite centrul lor, și scade spre margini. Structura satului în forma cea mai tipică se prezintă cu gospodăriile în majoritatea liniate la ulițe. Proprietatea este divizată între hotar și vatra satului.

Caracteristica principală a organizării gospodăriei din zona Vâlcea era tendința de retragere a casei către mijlocul lotului de pământ ce forma bătătura sau curtea. Acest lot rezervat curții era totdeauna mare, uneori (în satele de moșneni) el fiind chiar *cureaua*, adică lotul stăpânit de o familie. Chiar în satele în care casele sunt trase la linie, casa nu este așezată în apropierea șoselei, ci stă retrasă spre fundul curții. Din punctul de vedere de mai sus, se poate observa în general o așezare pe lotul propriu de cultură a gospodăriilor vechi; cu cât ne apropiem de timpurile noastre casele nu mai ascultă de această regulă și stau în apropierea șoselei.²³ Orientarea casei este determinată în primul rând de soare, predominant față de punctele cardinale. Fațada este în general orientată spre sud și uneori spre răsărit.

Pentru că o tipologizare a satelor trebuie să lamurească nu numai problema cercetării fundamentale, ci și a celei aplicative, acestea se cuvin a fi studiate și clasificate și potrivit raportului sat sărac – sat bogat (se spunea un sat

---

²¹ XXX, *Arta Populară din Vâlcea*, Râmnicu Vâlcea, 1972, p.8

²² Nicolae Georgescu, *Asezările și arhitectura rurală de pe valea Bistriței*, în *Buridava. Studii și materiale*, nr. 3, Râmnicu Vâlcea, 1979, p.186

²³ Paul Petrescu, Paul Henri Stahl, *op.cit.*, p.136

amărât, un sat bătut de Dumnezeu sau sat de frunte), a elementelor de dotări și de sistematizare pe care le incumba: fondul funciar și categoriile sale de folosință; infrastructura așezărilor; dotări edilitare publice și private, religioase, culturale, de sanatate publică, posibilități de transport; cadrul natural favorabil sau nefavorabil (ceea ce documentele numeau beneficia et malefici locorum-bunătățile și răutățile locului) în perspectiva timpului.²⁴ Am luat în considerare doar elementele de bază, dar și simpla lor enunțare nu este însa de natură să aducă vreun rezultat atâta vreme cât nu se oferă soluții practice de urmat pentru viitor. Să luam spre exemplu cătunul Foierești din comuna Daești. Este o așezare compusă doar din câteva familii, cu gospodarii risipite, într-un cadru natural foarte frumos, pământ arător, fânețe și pășuni îndestulatoare. Toate sunt elemente care ar pleda pentru viabilitatea așezării, cu atât mai mult cu cât etnograful ar mai veni cu precizarea că aici sunt câteva case și anexe gospodărești de real interes, că se pastrează tradiții folclorice cu un substrat arhaic. Cum însa orice element al conceptului de sistematizare are greutatea lui în balanța judecății, este normal ca acest sat să fie propus pentru dezafectare numai din considerentul că practic, este imposibilă introducerea mijloacelor de transport care să facă legatura între această așezare și centrele rurale și urbane învecinate. Menținându-l pe viitor ar însemna să ocolim cu bună știință realitățile, să condamnăm la izolare (cu toate consecințele ce decurg de aici) mai multe familii, mai mulți copii.

Într-o situație similară se află și alte sate, cătune, gospodarii izolate. Indiferent de tipurile respective de așezări atâta vreme cât în centru preocupărilor noastre stă și trebuie să stea omul, avem obligația să acționăm în direcția evoluției sociale, păstrând ceea ce este valoros sub aspect artistic sau istoric și înlăturând orice anacronism care ține în loc viața, mersul înainte al societății. Dar trebuie să înțelegem că sunt sate ce se mai pot clasifica în alte trei categorii adiacente celor de mai sus:

- a) sate care trebuie păstrate cu orice preț
- b) sate care trebuie sau este posibil să dispară din voința statului
- c) cea de a treia variantă se ocupă de satul care se stinge prin scaderea drastică a numărului de locuitori, prin migrația forței de muncă, familii îmbatrânite, natalitate scăzută, inaccesibilitate la avantajele modernității.

După caracterul etnic al locuitorilor din Vâlcea deosebim sate compacte locuite în imensa lor majoritate de români și sate mixte, unde, alături de români, traiesc locuitori de altă etnie, în special țigani. Vâlcea este unul dintre județele care au aproape 100% populație românească, una din trăsăturile comune județelor de sub munte. La ultimele recensăminte majoritatea covârșitoare o alcătuiă populația de etnie română. Așezările de țigani au apărut în satele care au cazut în stăpânirea mănăstirilor din cuprinsul zonei aflată în discuție.

După religia sau credințele locuitorilor, satele vâlcene sunt compact locuite de ortodocși. Aceștia și-au construit o identitate proprie neinfluențată spritual și cultural de nimeni. Ei au fost și au rămas măreți și nobili în credința

---

²⁴ Ioan Godea, *op.cit.*, p.5

lor, menținându-și tradiția, din generație în generație, până în zilele noastre, tradiție care va dăinui în timp.

În concluzie, vom spune că există o infinită gamă de criterii de clasificare a satului. Un lucru este valabil pentru toate. În lunga lor istorie s-au petrecut multe schimbări, dar caracterul plurifuncțional, multiocupațional al satelor vâlcene a rămas fundamental peste tot. Și, cel puțin de la începuturile evului mediu și până astăzi, a fost cu adevărat un fel de complex agro-pastoral-meșteșugăresc-etnic-cultural și religios care a răspuns tuturor exigențelor omului care a locuit acolo în funcție de posibilitățile și cerințele fiecărei epoci. Toate elementele componente fac ceea ce s-ar putea chema, fără teama de a greși, concepția caracteristică de sat la poporul român. De unde își trage seva? Din milenii de istorie trăite fără încetare în ciuda atâtor vicisitudini.